Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

5 martie 2020*

„Trimitere preliminară – Protecția consumatorilor – Directiva 2008/48/CE – Contracte de credit pentru consumatori – Articolul 8 – Obligația verificării de către creditor a bonității consumatorului – Reglementare națională – Opozabilitatea prescripției la excepția nulității contractului invocată de consumator – Articolul 23 – Sancțiuni – Caracter efectiv, proporțional și descurajator – Instanță națională – Examinare din oficiu a respectării obligației menționate”

În cauza C-679/18,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Okresní soud v Ostravě (Tribunalul Districtual din Ostrava, Republica Cehă), prin decizia din 25 octombrie 2018, primită de Curte la 5 noiembrie 2018, în procedura

OPR-Finance s. r. o.

împotriva

GK,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul A. Arabadjiev, președinte de cameră, domnii T. von Danwitz și A. Kumin (raportor), judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: domnul M. Longar, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 4 septembrie 2019,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru guvernul ceh, de M. Smolek, de J. Vláčil și de S. Šindelková, în calitate de agenți;

– pentru guvernul portughez, de L. Inez Fernandes, de P. Barros da Costa, de M. J. Marques și de C. Farto, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de G. Goddin și de P. Němečková, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatei generale în ședința din 14 noiembrie 2019,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: ceha.

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 8 și 23 din Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului (JO 2008, L 133, p. 66, rectificări în JO 2009, L 207, p. 14, în JO 2010, L 199, p. 40, și în JO 2011, L 234, p. 46).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între OPR-Finance s. r. o., pe de o parte, și GK, pe de altă parte, în legătură cu o cerere de plată a unor sume restante datorate în temeiul unui contract de credit pe care această societate îl acordase celei din urmă.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Considerentele (7), (9), (26), (28) și (47) ale Directivei 2008/48 au următorul cuprins:

„(7) Pentru a facilita apariția unei piețe interne eficiente în domeniul creditelor de consum, este necesar să se prevadă un cadru comunitar armonizat într-o serie de domenii fundamentale. […]

[…]

(9) O armonizare completă este necesară pentru a se asigura tuturor consumatorilor din Comunitate un nivel ridicat și echivalent de protecție a intereselor lor și pentru crearea unei veritabile piețe interne. În consecință, nu ar trebui să li se permită statelor membre să mențină sau să introducă alte dispoziții de drept intern decât cele prevăzute de prezenta directivă. Cu toate acestea, o astfel de limitare nu ar trebui să se aplice decât în cazul dispozițiilor armonizate din prezenta directivă. Când astfel de dispoziții armonizate nu există, statele membre ar trebui să dispună în continuare de libertatea de a menține sau introduce dispoziții legale naționale. […] Un alt exemplu privind această posibilitate oferită statelor membre ar putea fi menținerea sau introducerea de dispoziții naționale cu privire la anularea contractului de vânzare de bunuri sau furnizare de servicii, în cazul în care consumatorul își exercită dreptul de retragere din contractul de credit. […]

[…]

(26) […] Este important ca, în special pe piața de credit, care este în curs de extindere, creditorii să nu se lanseze într-un proces iresponsabil de acordare de împrumuturi sau să acorde credite fără evaluarea prealabilă a bonității, iar statele membre ar trebui să efectueze supravegherea necesară evitării unor astfel de conduite și să stabilească modalitățile necesare pentru sancționarea creditorilor în cazul în care aceștia se comportă astfel. […] [C]reditorii ar trebui să aibă răspunderea de a verifica individual bonitatea consumatorului. În acest scop, acestora ar trebui să li se permită folosirea informațiilor furnizate de către consumator nu numai pe durata întocmirii documentației de credit, dar și pe parcursul unui raport comercial de lungă durată cu respectivul consumator. Autoritățile statelor membre ar putea, de asemenea, să ofere creditorilor instrucțiuni și orientări corespunzătoare. Totodată, consumatorii ar trebui să acționeze cu prudență și să își respecte obligațiile contractuale.

[…]

(28) În vederea evaluării bonității unui consumator, creditorul ar trebui să consulte și bazele de date relevante; circumstanțele actuale și aspectele de natură juridică pot impune ca aceste consultări să varieze ca anvergură. […]

[…]

(47) Statele membre ar trebui să stabilească norme privind sancțiunile aplicabile în cazurile de încălcare a dispozițiilor naționale adoptate în baza prezentei directive și să se asigure că acestea sunt puse în aplicare. Deși alegerea sancțiunilor rămâne la latitudinea statelor membre, sancțiunile prevăzute ar trebui să fie eficiente [a se citi «efective»], proporționale și cu efect de descurajare.”

4 Articolul 8 din această directivă, intitulat „Obligația de a evalua bonitatea consumatorului”, prevede la alineatul (1):

„Statele membre se asigură că, înainte de încheierea unui contract de credit, creditorul evaluează, atunci când este cazul, bonitatea consumatorului pe baza unui volum suficient de informații obținute de la consumator și, dacă este necesar, pe baza consultării bazei de date relevante. Statele membre a căror legislație prevede obligația evaluării bonității consumatorilor de către creditori, pe baza consultării bazei de date relevante, pot menține această obligație.”

5 Articolul 23 din directiva menționată, intitulat „Sancțiuni”, prevede:

„Statele membre stabilesc normele de sancționare aplicabile în cazul încălcării dispozițiilor de drept intern adoptate în temeiul prezentei directive și întreprind toate măsurile necesare pentru a asigura că acestea sunt aplicate. Aceste sancțiuni trebuie să fie eficiente [a se citi «efective»], proporționale și cu efect de descurajare.”

Dreptul ceh

Legea nr. 257/2016 privind creditul de consum

6 Directiva 2008/48 a fost transpusă în dreptul ceh prin zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (Legea nr. 257/2016 privind creditul de consum).

7 Articolul 86 din această lege, intitulat „Evaluarea bonității consumatorului”, prevede:

„(1) Înainte de încheierea unui contract de credit de consum sau de modificarea oricăreia dintre obligațiile cuprinse în respectivul contract care să presupună o creștere semnificativă a sumei aferente creditului de consum, creditorul trebuie să evalueze bonitatea consumatorului pe baza unor informații necesare, credibile, suficiente și proporționale obținute de la consumator și, dacă este necesar, dintr-o bază de date care să permită evaluarea bonității consumatorului sau din alte surse. Creditorul va acorda creditul de consum numai în cazul în care evaluarea bonității indică faptul că nu există suspiciuni întemeiate cu privire la capacitatea consumatorului de a rambursa creditul de consum.

(2) Atunci când evaluează bonitatea consumatorului, creditorul trebuie să evalueze în mod special capacitatea acestuia de a efectua în mod regulat rambursările creditului de consum conform celor convenite în contract, pe baza comparării veniturilor consumatorului cu cheltuielile și cu mijloacele de acoperire a oricăror alte datorii deja contractate. În plus, creditorul trebuie să ia în calcul valoarea oricărei proprietăți dacă efectul pe care îl produce contractul de credit de consum constă mai degrabă în rambursarea totală sau parțială a acestuia din veniturile obținute în urma vânzării proprietăților consumatorului decât prin rambursări ritmice sau dacă din situația financiară a consumatorului rezultă că acesta va avea capacitatea de a rambursa creditul de consum indiferent de veniturile sale.”

8 Articolul 87 din legea menționată, intitulat „Consecințele neîndeplinirii obligației de evaluare a bonității consumatorului”, prevede la alineatul 1:

„Dacă un creditor oferă unui consumator un credit de consum cu încălcarea celei de a doua teze a articolului 86 alineatul (1), contractul va fi lovit de nulitate. Consumatorul poate introduce acțiunea în constatarea nulității în termen de trei ani, calculați de la data încheierii contractului. Consumatorul va fi obligat să restituie principalul creditului de consum într-un termen care corespunde posibilităților sale.”

Legea nr. 89/2012 privind Codul civil

9 Articolul 586 din zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (Legea nr. 89/2012 privind Codul civil) prevede:

„(1) În cazul în care nulitatea unui act juridic protejează interesul unei anumite persoane, numai aceasta poate invoca nulitatea respectivului act.

(2) Dacă persoana îndreptățită să invoce nulitatea unui act juridic nu face acest lucru, respectivul act juridic va fi considerat valabil.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

10 La 21 aprilie 2017, GK a încheiat la distanță cu OPR-Finance un contract de credit reînnoibil, pe baza căruia cea din urmă a pus la dispoziția celei dintâi o sumă de 4 900 de coroane cehe (CZK) (aproximativ 192 de euro).

11 Întrucât GK nu a plătit ratele datorate, OPR-Finance a sesizat, la 7 iunie 2018, Okresní soud v Ostravě (Tribunalul Districtual din Ostrava, Republica Cehă) pentru a obține obligarea GK la plata unei sume de 7 839 CZK (aproximativ 307 euro), majorată cu dobânzi legale de întârziere începând de la 1 octombrie 2017 până la plata integrală a acestei sume.

12 Din decizia de trimitere reiese că, în cursul procedurii principale, pe de o parte, OPR-Finance nu ar fi afirmat și, cu atât mai puțin, nu ar fi făcut dovada că, înainte de încheierea contractului de credit în cauză, evaluase bonitatea împrumutatului.

13 Pe de altă parte, GK nu ar fi invocat nulitatea contractului care decurge din acest fapt. Or, în temeiul articolului 87 alineatul (1) din Legea nr. 257/2016 privind creditul de consum, sancțiunea nulității contractului de credit nu s-ar aplica decât la cererea consumatorului. Instanța de trimitere consideră că o astfel de normă este contrară protecției consumatorului, astfel cum este garantată de Directiva 2008/48.

14 În această privință, instanța menționată arată în primul rând că, potrivit unei jurisprudențe consacrate a instanțelor cehe și potrivit doctrinei cehe, instanței naționale îi este interzis să aplice din oficiu sancțiunea nulității relative care rezultă din articolul 87 alineatul (1) din Legea nr. 257/2016 privind creditul de consum. În al doilea rând, potrivit respectivei instanțe, este extrem de rar ca consumatorii, care, în majoritatea litigiilor în materie de credite de consum, nu sunt reprezentați de un avocat, să ridice o excepție de nulitate a contractului pentru motivul că creditorul nu a evaluat bonitatea lor.

15 În plus, instanța de trimitere ridică problema dacă o interpretare a dreptului național conformă cu Directiva 2008/48, care ar presupune ca instanța națională să fie obligată să aplice din oficiu sancțiunea prevăzută la articolul 87 alineatul (1) din Legea nr. 257/2016 privind creditul de consum, nu ar conduce la o interpretare *contra legem*.

16 În aceste condiții, Okresní soud v Ostravě (Tribunalul Districtual din Ostrava) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Prevederile articolului 8 coroborate cu cele ale articolului 23 din Directiva 2008/48 se opun unei legislații naționale care prevede că sancțiunea pentru neîndeplinirea obligației creditorului de a evalua bonitatea consumatorului înainte de încheierea unui contract de credit constă în nulitatea contractului de credit însoțită de o obligație în sarcina consumatorului de a restitui creditorului suma principală într-un termen care corespunde posibilităților sale, în condițiile în care respectiva sancțiune (nulitatea contractului de credit) este aplicabilă doar în cazul în care consumatorul o invocă (cu alte cuvinte, solicită constatarea nulității contractului) în interiorul unui termen de prescripție de trei ani?

2) Prevederile articolului 8 coroborate cu cele ale articolului 23 din Directiva 2008/48 obligă o instanță națională să aplice din oficiu sancțiunea prevăzută în legislația națională pentru neîndeplinirea obligației creditorului de a evalua bonitatea consumatorului (cu alte cuvinte, chiar și în cazul în care consumatorul nu invocă sancțiunea în mod activ)?”

Cu privire la întrebările preliminare

17 Prin intermediul întrebărilor preliminare, care trebuie examinate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 8 din Directiva 2008/48 coroborat cu articolul 23 din aceasta trebuie interpretat în sensul că, pe de o parte, impune unei instanțe naționale să examineze din oficiu existența unei încălcări a obligației precontractuale a creditorului de a evalua bonitatea consumatorului, prevăzută la articolul 8 din această directivă, și să stabilească consecințele care decurg în conformitate cu legislația națională din încălcarea acestei obligații și, pe de altă parte, se opune unui regim național în temeiul căruia o asemenea încălcare nu este sancționată prin nulitatea contractului de credit, însoțită de obligația consumatorului respectiv de a restitui creditorului suma principală într-un termen care corespunde posibilităților sale, decât cu condiția ca respectivul consumator să invoce această nulitate într-un termen de prescripție de trei ani.

18 În această privință, trebuie să se constate că Curtea a amintit în numeroase rânduri obligația care revine instanței naționale de a examina din oficiu încălcarea anumitor dispoziții ale dreptului Uniunii în materie de consum (Hotărârea din 21 aprilie 2016, Radlinger și Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punctul 62, precum și jurisprudența citată).

19 O astfel de cerință se justifică prin considerația că sistemul de protecție se bazează, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, pe ideea că un consumator se găsește într-o situație de inferioritate față de un profesionist în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare, situație care îl determină să adere la condițiile redactate în prealabil de profesionist, fără a putea exercita o influență asupra conținutului acestora (Hotărârea din 21 aprilie 2016, Radlinger și Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punctul 63, precum și jurisprudența citată).

20 Din articolul 8 alineatul (1) din Directiva 2008/48 coroborat cu considerentul (28) al acesteia rezultă că, anterior încheierii unui contract de credit, creditorul are obligația să evalueze bonitatea consumatorului, iar această obligație poate, dacă este cazul, să includă consultarea bazelor de date relevante. În această privință, trebuie amintit că obligația menționată are ca obiectiv, conform considerentului (26) al acestei directive, să responsabilizeze creditorul și să evite ca acesta să acorde credite unor consumatori insolvabili.

21 În plus, o asemenea obligație, prin faptul că urmărește protejarea consumatorilor împotriva riscurilor de supraîndatorare și de insolvabilitate, contribuie la realizarea obiectivului Directivei 2008/48, care constă, astfel cum reiese din considerentele (7) și (9) ale acesteia, în a prevedea, în materia creditului pentru consumatori, o armonizare completă și imperativă într-o serie de domenii fundamentale, care

este considerată ca fiind necesară pentru a se asigura tuturor consumatorilor din Uniunea Europeană un nivel ridicat și echivalent de protecție a intereselor lor și pentru a facilita apariția unei piețe interne performante a creditului de consum (Hotărârea din 27 martie 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, punctul 42). Prin urmare, această obligație este, pentru consumator, de o importanță fundamentală.

22 Pe de altă parte, există un risc care nu poate fi neglijat ca, în special din neștiință, consumatorul să nu invoce norma de drept destinată să îl protejeze (Hotărârea din 21 aprilie 2016, Radlinger și Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punctul 65, precum și jurisprudența citată).

23 Din considerațiile care precedă rezultă că, astfel cum a statuat Curtea în ceea ce privește respectarea obligației de informare prevăzute la articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48, care contribuie de asemenea la realizarea obiectivului acestei directive, astfel cum a fost amintit la punctul 21 din prezenta hotărâre, protecția efectivă a consumatorului nu ar putea fi atinsă dacă instanța națională nu ar fi obligată, de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop, să examineze din oficiu respectarea obligației creditorului, prevăzută la articolul 8 din directiva menționată (a se vedea prin analogie Hotărârea din 21 aprilie 2016, Radlinger și Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punctele 66 și 70).

24 În plus, atunci când instanța națională a constatat din oficiu încălcarea acestei obligații, este obligată, fără a aștepta să formuleze consumatorul o cerere în acest scop, să stabilească toate consecințele care decurg, potrivit dreptului național, dintr-o astfel de încălcare, sub rezerva respectării principiului contradictorialității și cu condiția ca sancțiunile instituite de acesta să respecte cerințele prevăzute la articolul 23 din Directiva 2008/48, astfel cum au fost interpretate de Curte (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 aprilie 2016, Radlinger și Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punctele 71, 73 și 74). În această privință, trebuie amintit că articolul 23 din directiva respectivă prevede, pe de o parte, că normele de sancționare aplicabile în cazul încălcării dispozițiilor de drept intern adoptate în aplicarea articolului 8 din directiva menționată trebuie definite astfel încât sancțiunile să fie efective, proporționale și cu efect de descurajare și, pe de altă parte, că statele membre întreprind toate măsurile necesare pentru a se asigura că acestea sunt aplicate. În aceste limite, alegerea respectivelor norme de sancționare rămâne la latitudinea statelor membre (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 martie 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, punctul 43).

25 Pe de altă parte, potrivit unei jurisprudențe constante referitoare la principiul cooperării loiale, consacrat la articolul 4 alineatul (3) TUE, păstrându-și dreptul de a alege măsurile care trebuie luate, statele membre trebuie să se asigure în special că încălcările dreptului Uniunii sunt sancționate în condiții de fond și de procedură analoge celor aplicabile încălcărilor dreptului național similare ca natură și importanță și care, în orice caz, conferă sancțiunii un caracter efectiv, proporțional și disuasiv (Hotărârea din 27 martie 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, punctul 44 și jurisprudența citată).

26 În plus, Curtea a decis că rigoarea sancțiunilor trebuie să fie adecvată gravității încălcărilor pe care le reprimă, mai ales prin asigurarea unui efect realmente disuasiv, respectându-se în același timp principiul general al proporționalității (Hotărârea din 9 noiembrie 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punctul 63 și jurisprudența citată).

27 Trebuie adăugat că revine instanțelor naționale, singurele competente să interpreteze și să aplice dreptul național, sarcina de a verifica dacă, având în vedere toate împrejurările speței, sancțiunile menționate respectă astfel de cerințe și prezintă un caracter efectiv, proporțional și descurajator.

28 Curtea, pronunțându-se asupra trimiterii preliminare, poate totuși să ofere precizări destinate să orienteze instanțele menționate în aprecierea pe care o efectuează (a se vedea prin analogie Hotărârea din 21 noiembrie 2018, de Diego Porras, C-619/17, EU:C:2018:936, punctul 91 și jurisprudența citată).

29 În speță, potrivit indicațiilor care figurează în cererea de decizie preliminară, încălcarea obligației precontractuale a creditorului de a evalua bonitatea împrumutatului, impusă la articolul 86 din Legea nr. 257/2016 privind creditul de consum, este sancționată, conform articolului 87 din această lege, prin nulitatea contractului de credit, însoțită de obligația consumatorului de a restitui creditorului doar suma principală într-un termen care corespunde posibilităților sale, cu condiția ca respectivul consumator să invoce nulitatea menționată într-un termen de prescripție de trei ani, calculat de la încheierea contractului. Astfel, în cazul aplicării sancțiunii prevăzute de legea menționată, și anume nulitatea contractului de credit, creditorul își pierde drepturile la plata dobânzilor și a costurilor convenite.

30 În această privință, trebuie arătat că, în măsura în care aplicarea unei astfel de sancțiuni conduce la situația în care creditorul nu mai are dreptul la dobânzile și la costurile convenite, sancțiunea menționată este adecvată gravității încălcărilor pe care le reprimă și, în special, are un efect realmente descurajator (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 martie 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, punctele 52 și 53, precum și Hotărârea din 9 noiembrie 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punctul 69).

31 Este necesar să se precizeze că, ținând seama de importanța obiectivului de protecție a consumatorilor inerent obligației de verificare de către creditor a bonității împrumutatului, Curtea a statuat deja că, în cazul în care sancțiunea decăderii din dreptul la dobânzi ar fi diminuată sau pur și simplu anihilată, ar rezulta de aici în mod necesar că aceasta nu prezintă un caracter cu adevărat descurajator (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 martie 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, punctele 52 și 53).

32 Din decizia de trimitere reiese că aplicarea sancțiunii nulității contractului de credit este subordonată condiției ca consumatorul să invoce această nulitate într-un termen de prescripție de trei ani. În această ultimă privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, în lipsa unei reglementări a Uniunii în materie, modalitățile destinate să asigure protecția drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii sunt stabilite de ordinea juridică internă a fiecărui stat membru în temeiul principiului autonomiei procedurale a statelor membre, cu condiția însă ca aceste modalități să nu fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare de natură internă (principiul echivalenței) și să nu facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității) (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 decembrie 2014, CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, punctul 23).

33 În ceea ce privește principiul echivalenței, trebuie arătat că Curtea nu dispune de niciun element de natură să dea naștere unei îndoieli în legătură cu conformitatea cu acest principiu a condiției privind termenul de prescripție în discuție în litigiul principal.

34 În ceea ce privește principiul efectivității, este suficient să se amintească faptul că, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 23 și 24 din prezenta hotărâre, protecția efectivă a consumatorului impune, într-o situație în care creditorul exercită împotriva consumatorului o acțiune întemeiată pe contractul de credit, ca instanța națională să examineze din oficiu respectarea de către creditor a obligației prevăzute la articolul 8 din Directiva 2008/48 și, în cazul în care constată o încălcare a respectivei obligații, să stabilească consecințele care decurg din aceasta în conformitate cu dreptul național, fără a aștepta să formuleze consumatorul o cerere în acest scop, sub rezerva respectării principiului contradictorialității.

35 În ceea ce privește o sancțiune precum nulitatea contractului de credit, însoțită de obligația de a restitui suma principală, este necesar să se precizeze că, în cazul în care consumatorul exprimă o poziție nefavorabilă aplicării unei astfel de sancțiuni, această poziție ar trebui să fie luată în considerare (a se vedea prin analogie Hotărârea din 4 iunie 2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, punctul 33, și Hotărârea din 21 februarie 2013, Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, punctul 35).

36 Din aceste elemente rezultă că principiul efectivității se opune condiției potrivit căreia sancțiunea nulității contractului de credit, însoțită de obligația de a restitui suma principală, aplicabilă în cazul încălcării de către creditor a obligației prevăzute la articolul 8 din Directiva 2008/48, trebuie invocată de consumator într-un termen de prescripție de trei ani.

37 Această concluzie nu poate fi repusă în discuție prin argumentul invocat de guvernul ceh în observațiile sale scrise potrivit căruia dispozițiile naționale privind supravegherea prudențială a instituțiilor de credit prevăd de asemenea o sancțiune administrativă sub forma unei amenzi în cuantum de până la 20 de milioane CZK (aproximativ 783 000 de euro) în cazul acordării unui credit cu încălcarea obligației de a evalua bonitatea consumatorului.

38 Astfel, este necesar să se arate că Comisia Europeană a susținut în ședință, fără a fi contrazisă, că autoritatea de supraveghere cehă competentă, și anume banca națională cehă, nu a comunicat niciodată o decizie privind aplicarea de amenzi pentru încălcarea de către creditor a acestei obligații. În plus, după cum a arătat doamna avocată generală la punctul 82 din concluzii, asemenea sancțiuni nu sunt prin ele însele de natură să asigure în mod suficient de efectiv protecția consumatorilor împotriva riscurilor de supraîndatorare și de insolvență urmărită de Directiva 2008/48, în măsura în care nu au nicio incidență asupra situației unui consumator căruia i s-ar fi acordat un contract de credit cu încălcarea articolului 8 din această directivă.

39 În orice caz, din moment ce legiuitorul național a prevăzut, precum în speță, pentru a sancționa o astfel de încălcare, pe lângă o sancțiune administrativă, o sancțiune de drept civil de care poate beneficia consumatorul vizat, această sancțiune trebuie, având în vedere importanța deosebită acordată de Directiva 2008/48 protecției consumatorilor, să fie pusă în aplicare cu respectarea principiului efectivității.

40 În sfârșit, potrivit indicațiilor care figurează în cererea de decizie preliminară, conform unei jurisprudențe consacrate a instanțelor cehe, ar fi interzis ca instanța națională să aplice din oficiu sancțiunea nulității contractului de credit, însoțită de obligația de a restitui suma principală, prevăzută în cazul încălcării obligației precontractuale a creditorului de a evalua bonitatea consumatorului.

41 În ceea ce privește această interdicție, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, instanțele naționale sunt obligate ca, la aplicarea dreptului intern, să îl interpreteze, în cea mai mare măsură posibilă, în lumina textului și a finalității Directivei 2008/48 pentru a atinge rezultatul urmărit de aceasta și, prin urmare, să se conformeze articolului 288 al treilea paragraf TFUE. Această obligație de interpretare conformă a dreptului național este, astfel, inerentă sistemului Tratatului FUE, întrucât aceasta permite instanțelor naționale să asigure, în cadrul competențelor lor, deplina eficacitate a dreptului Uniunii atunci când judecă litigiile cu care sunt sesizate (Hotărârea din 21 aprilie 2016, Radlinger și Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punctul 79).

42 În plus, Curtea a statuat în numeroase rânduri că principiul interpretării conforme impune ca instanțele naționale să facă tot ce ține de competența lor, luând în considerare ansamblul dreptului intern și aplicând metodele de interpretare recunoscute de acesta pentru a garanta efectivitatea deplină a directivei în discuție și pentru a identifica o soluție conformă cu finalitatea urmărită de aceasta (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 ianuarie 2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, punctul 27 și jurisprudența citată).

43 Trebuie adăugat că instanțele naționale, inclusiv cele de ultim grad, trebuie să modifice, dacă este cazul, o jurisprudență națională consacrată dacă aceasta se întemeiază pe o interpretare a dreptului național incompatibilă cu obiectivele unei directive (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 septembrie 2019, Pohotovosť, C-331/18, EU:C:2019:665, punctul 56 și jurisprudența citată).

44 Prin urmare, instanța de trimitere nu poate considera în mod valabil, în cauza principală, că se găsește în imposibilitatea de a interpreta dispozițiile naționale în cauză în conformitate cu dreptul Uniunii pentru simplul motiv că aceste dispoziții au fost interpretate de instanțele cehe într-un sens care nu este compatibil cu dreptul menționat. Astfel, revine instanței de trimitere sarcina de a asigura efectul deplin al Directivei 2008/48 lăsând neaplicată dacă este necesar, din oficiu, interpretarea reținută de instanțele cehe în cazul în care această interpretare nu este compatibilă cu dreptul Uniunii (a se vedea prin analogie Hotărârea din 8 noiembrie 2016, Ognyanov, C-554/14, EU:C:2016:835, punctele 69 și 70, precum și jurisprudența citată).

45 Obligația de interpretare conformă este limitată însă de principiile generale de drept, în special de cel al securității juridice, în sensul că nu poate fi utilizată ca temei pentru o interpretare *contra legem* a dispozițiilor de drept național.

46 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la întrebările preliminare că articolele 8 și 23 din Directiva 2008/48 trebuie interpretate în sensul că impun unei instanțe naționale să examineze din oficiu existența unei încălcări a obligației precontractuale a creditorului de a evalua bonitatea consumatorului, prevăzută la articolul 8 din această directivă, și să stabilească consecințele care decurg în dreptul național din încălcarea acestei obligații, cu condiția ca sancțiunile să îndeplinească cerințele prevăzute la articolul 23 menționat. Articolele 8 și 23 din Directiva 2008/48 trebuie de asemenea interpretate în sensul că se opun unui regim național în temeiul căruia încălcarea de către creditor a obligației sale precontractuale de a evalua bonitatea consumatorului nu este sancționată prin nulitatea contractului de credit, însoțită de obligația acestui consumator de a restitui creditorului suma principală într-un termen care corespunde posibilităților sale, decât cu singura condiție ca respectivul consumator să invoce această nulitate într-un termen de prescripție de trei ani.

Cu privire la cheltuielile de judecată

47 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Articolele 8 și 23 din Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului trebuie interpretate în sensul că impun unei instanțe naționale să examineze din oficiu existența unei încălcări a obligației precontractuale a creditorului de a evalua bonitatea consumatorului, prevăzută la articolul 8 din această directivă, și să stabilească consecințele care decurg în dreptul național din încălcarea acestei obligații, cu condiția ca sancțiunile să îndeplinească cerințele prevăzute la articolul 23 menționat. Articolele 8 și 23 din Directiva 2008/48 trebuie de asemenea interpretate în sensul că se opun unui regim național în temeiul căruia încălcarea de către creditor a obligației sale precontractuale de a evalua bonitatea consumatorului nu este sancționată prin nulitatea contractului de credit, însoțită de obligația acestui consumator de a restitui creditorului suma principală într-un termen care corespunde posibilităților sale, decât cu singura condiție ca respectivul consumator să invoce această nulitate într-un termen de prescripție de trei ani.

Semnături